

Ivan Pregelj.

Zvodnik.

(Povest od včera in danes.)

VII. Pevsko društvo »Vipava«.

UČITELJU Lojzetu Kerkoču, ki je bil nekod od Batuj doma, je bilo tedaj štiriindvajset let. Ni bil napačen človek in pozneje v svojih bolj zrelih letih je postal »mož na svojem mestu«. Ta čas se je šele prelevljal iz prvega fantovstva s splošno napako vseh mladih, na pol izobraženih ljudi. Bil je ničemuren, stanovsko visok in podeželsko sam vase zagledan in prevzeten. Iz šole in časa si je bil prisvojil nekako slovesno kretnjo, nekaj tega, kar je sam označeval za svoje »lastno svetovno prepričanje«. Hlipal je v bobnečih besedah puhlega rodoljubja. Ker je bil mlad, se je ob besedi res opajal in se ni pretvarjal. Bil je, kakor je mogel biti: svobodomiselnio naroden. Ker pa sicer ni bil razborit, se samo s tem »svetovnim prepričanjem« ni mogel povzdigniti nad druge somišljenike. To ga je bolelo. Mladostno samoljuben je iskal odlikovanja in narodnega priznanja. Da bi si nekaj te časti priboril, je bil poizkusil do tedaj že to in ono. Tako je bil naročnik vseh slovenskih književnih glasil. Zgodilo se je, da je zastalo številko reklamiral: »Kaj delate? Izdajajte list točno. Dežela koprni po prosveti!« Tudi kot dopisnik se je skušal uveljaviti. V tedenskih domačih listih so ga včasih tiskali, včasih tudi ne. Hotel je delovati celo znanstveno, pa je po prvem poizkusu videl, da ne gre. Tedaj mu je postalo jasno, da bi se utegnil izkazati kakor že sto malih pred njim kot pevovodja ali sploh prvomestnik vaškega pevskega in izobraževalnega društva. S to mislijo je prodr. Izlizal se je kakor nekaj užaljeni in zapostavljeni talent iz cerkvenega zbora pri gospodu Nacetu. Nato pa je osnoval pevsko društvo »Vipava«. Dobil je med domačimi fanti nekaj pevcev in pristašev. Ustvaril si je zasilo moški zbor in vežbal in vadil. Pa je sam čutil, da pevci niso še pravi in da sam nima še določnega pravca. V poldrugo leto je tako životarila »Vipava«. Pevski njen zbor ni zrastel mimo nekaj prav lahkih napitnic. Tedaj pa je našel učitelj v dveh domačih gimnazijah izdatno pomoč. Društvo je zaživelo pa šele, ko se je gospod Kerkoč sestal z malinarskim Štefanom. Štefan je postal pravi duševni oče učiteljevega društva.

* * *

Bilo je tistega dne, ko se je vrnil Štefan s svojega potovanja po Kranjskem. Učitelj se je zbral s svojim zborom v pivnici pri Slamiču. Pivska soba pri Slamiču je bila namreč društvena soba »Vipave« vsak večer od devetih do enajstih. »Društveni prostor, kjer se poje

»piano — »piano« — »pijano,« se je šalil ob tej izobraževalni skromnosti Štefan, ki se je hvalil tudi, da mu je te vrste petje najljubše.

Tisti večer ob devetih je bil učitelj sklical svoje ude k posebni vaji. »Vrnivšemu se odličnemu drugu na čast,« je dejal. Odličnemu drugu na čast so se pevci tudi res zbrali preden je odlični drug sam prišel. Čakali so nanj in ko ga ni bilo, ugibali, da li morda ne pride. »Točen ni,« je opravičeval učitelj svojega druga, »zvest pa. Ne, pri slovanskem bogu! Štefan ni uhajač.« Da bi si pregnali čas, je sprožil učitelj nekaj pesmi. Peli so. Pa ni šlo in učitelj je postal res nestrpen. Že je bila minila deseta, že so bili pevci izpraznili svojo navadno mero. Učitelj se je žrtvoval in naročil za svoje pijače. Čas je potekal. Ura je šla v enajsto. »Ne bo ga,« je vstal nejevoljen učitelj. Tedaj je bilo čuti zunaj glas kitare in znan glas je pel:

»Ko krpam čevlje pozno v noč,
premišljam marsikaj,
kako pač bilo je nekoč,
kako je pa sedaj.«

Pesem je prijetno bajala z občutkov čevljarja Bojca v Govekarjevih »Rokovnjačih«. Pesem sama je bila sicer učitelju in pevcem neznan. Ko pa je utihnila in je zdajci stal Štefan razigran na vratih pred njimi, so ga viharno obsuli pevci in učitelj.

»Kesan si,« je dejal Kerkoč.

»Sem,« se je smejal Štefan, »moral sem se prej naučiti, kar sem pel. Ali je?«

»Sijajno,« je odgovoril učitelj. »France,« je poklical Štefan domačega fanta, »vina gor! Danes ne pojdemo spat, dokler ne bomo znali vsi.« In znova je začel peti in glumiti čevljarja:

»Ljubezen je postranska reč,
denar je glavna stvar.
To meni ni všeč.«

Veselo iznenadeni so pevci spet sedli za mizo. Trčili so s čašami Štefanu na zdravje, ki je začel pripovedovati o svoji poti po Kranjskem. Bil je že prijetno razvnet od vina in je kar gorel od razpokusajenosti. Z glasnim smehom so mu bili pivci hvaležni za nekaj prav krepkih dovtipov, ki jih je bil pobral v Ljubljani. Pripovedoval je tudi, kako je prisostvoval uprizoritvi domače igre »Rokovnjačev« in kako ga je prevzela.

»Vidiš,« je udaril tedaj Kerkoča po ramenu. »Na te in na naše društvo sem mislil tedaj. Kar Kranjci zmorejo, čemu neki ne bi na Vipavskem? Živelo društvo »Vipava«! Z igro bo stopila v življenje. Igrali bomo.«

Kar počez je začel pripovedovati o igri, vmes je zdajpazdaj vpletel vrstico iz prijetnih Parmovih kupletov. Užival je, ko je videl, da prijajo tovarišem.

»Tako-le!« je planil in pomignil izzivalno učitelju, »ali še porečeš, da sem kesan?«

»Za častnega člana te bomo imenovali,« je odvrnil vljudno učitelj. Dal je pevcem znak in so stali kakor en mož in peli:

»Kol'kor kapljic, tol'ko let,
Bog daj Štefanu živet'!«

Štefan je zamahnil z roko, kakor da mu preseda. Odpeli so. On pa je rekel:

»Kaj boste to! Vse obrabljeno! Čujte mene!«

Trenutek pozneje je pel drug kuplet iz Govekarjeve igre. Bila je razposajena pesem taborečih Rokovnjačev:

»Bog svet nam dal v zabavo je,
življenje naše pravo je...«

Pevci so mrmrali za njim, uglašali se obenj.

»K poslu, uradno,« je klical učitelj in hotel, naj Štefan še poroča o igri, da bi se dogovorili takoj. Štefan je posluhnil. Povedal je, da ima besedilo in note. Treba bo poiskati le pripravnih igralcev pa igrišča, velike sobe z odrom. Velika soba z odrom je dala ugibati učitelju in pevcem.

Tedaj se je udaril Štefan po čelu in dejal:

»S sobo sem takoj rekel, ne bo nič. Kaj pa na prostem? Bi oder iz desak pripravili.«

»Ali pa Slamičevo lopo,« je rekel učitelj.

»Živel! Misel je dobra,« je pritrdil Štefan. Potem je začel govoriti o igralcih. Z učiteljem in pevci so preresetali vsa glavna moška lica. Tedaj se je zasmel Štefan.

»To smo tiči. Kaj pa igralke? Tudi te rabimo.«

Zopet so pevci osuplo gledali. Učitelj je dejal nekam negotovo:

»Kaj če bi povabili poštarico Almo?«

»Bo,« je pritrdil Štefan, »kakor ustvarjena je za rokovnjaško ljubico. Prevzameš seveda ti, učitelj. Meni je odročna.«

Smejal se je lastni besedi. Potem je dvignil čašo in vzkliknil:

»Ampak sedaj napijmo še glavni igralki, sladki Polonici: Živela!«

»Živela,« so vzkliknili pevci. Štefan pa se je smejal:

»Napijate, pa še veste ne, komu.« Glupo so strmeli z učiteljem vred. On pa je dejal.

»No, ali nisem rekel? Polonici, ki bo Nandetova ljubica. Moja ljubica.«

Čudno tiho je bilo med pivci.

»Ali Valičeva?« je vprašal tiho učitelj.

»Pij na njeno zdravje!« je velel Štefan.

»Če bo igrati hotela,« je dvomil učitelj.

»Bo!« je vzkliknil Štefan.

In že dve uri pozneje ji je z učiteljem in Slamičevim podoknico pel...

POMENKI.

Novomašnik.

Svečo poglej, ki se sama použiva!
 Vedno je manjša, ko drugim gori.
 Njeno svetlobo uživajo drugi,
 nanjo misleč šele, ko že zgori.
 Bodi ko sveča! Dovolj jih je v temi,
 treba jim luči, da pridejo iz njè.
 Delaj, žrtvuj se in nase pozabi —
 pa zadovoljno bo Tvoje srcé.

Dr. J. E. Krek.

NAŠA deželica obhaja v tem mesecu nove maše. Na praznik sv. Mohorja in Fortunata je nadškof-zlatomašnik podelil zakrament sv. mašniškega posvečenja diakonom-novomašnikom. Nad tem blagoslovljenim, svetim dejanjem se ne radujejo samo novomašniki, njihovi starši, sorodniki in rojaki, temveč ves naš narodič vzklika v hvaležni radosti, da je Gospod izbral sinove našega rodu, da postanejo ženjci na njivi božje žetve, ki je širna in plodna, pa ji tako zelo manjka delavcev. Ker smo v naših »Pomenkih« že govorili o duhovniku na splošno, se bomo ob tej veseli priliki pomudili le pri novomašnikih. Da bo naša mladina znala ceniti mlade duhovnike, ki prihajajo k njej kot dušni pastirji, da bo v dušah mladih maturantov, ki so končali šole in čakajo božjega klica, vzbrstela mogoče presrečna misel na samoodpoved, zato si oglejmo pot, ki pelje mladega fanta do oltarja in izpred oltarja z blagoslovom obdarjenega med ljudstvo, čakajoče blagoslovljene roke in božje besede.

Pot do altarja.

Strma je pot do altarja in kamnite stopnice peljejo do tabernaklja. Cerkev stavi na svoje služabnike velike zahteve, med katerimi je najvažnejša ta, da postane Gospod njih delež in da žive sicer med svetom, a ne za svet. Zato že mladenič, ki prestopi prag semenišča, prejme zunanje znake duhovskega stanu: oblečejo ga v posebno duhovsko obleko ter mu izstrižejo na glavi tonzuro t. j. venec las, ki naj bi ga spominjal na veliko odpoved temu, kar svet smatra za svoje. Načeloma so v cerkvi vsi moški poklicani za duhovništvo. Po božjem pravu so izključeni le nekrščenci in ženske. Vendar ni že uposobljen za duhovnika, kdor je poklican. Cerkev že od nekdaj izvestnih oseb ni pripuščala za duhovnike in sicer onih, pri katerih so bili podani do-

ločeni zadržki, bodisi da je teh zadržkov kriv dotičnik sam, ali da jih tudi sam ni zakrivil, temveč podedoval, ali nakopal brez lastne krivde. Tako so od duhovništva izključeni nezakonsko rojeni, če niso pozakonjeni, nadalje nimajo dostopa do altarja oni, ki imajo tako telesno hibo, ki jih dela nesposobne ali smešne (slepi, brez rok, kruljavi itd.). Istotako ne morejo biti posvečeni božjastni in umobolni. Dohod do duhovništva je zaprt nadalje onim, ki so sodnijsko priznani kot zloglasni, sodnik, ki je izrekel smrtno obsodbo in rabelj, ki je koga usmrtil. Samo po sebi je umevno, da ne morejo biti duhovniki odpadniki od krščanske vere, krivoverci in razkolniki, oni, ki so zakrivali izvršen umor, ali so poizkusili samomor ali sebe in druge pohabili itd. Brez izpregleda vsi naštetni ne morejo prejeti posvečenja.

Poleg tega pa stavi cerkev še določene zahteve, ki jih mora imeti vsakdo, kdor hoče postati svečenik. Vsak kandidat imej namen, da postane duhovnik in mora v to svrhu pokazati potrebno uporabnost, ki se lahko pričakuje od njega tudi v bodoče. Škof se mora zadostno prepričati, da so vsi, ki hočejo prejeti zakrament sv. mašniškega posvečenja tudi lepega, solidnega življenja in obnašanja. Cerkveni zakonik zahteva nadalje, da so kandidati izpolnili določeno starost 24 let, če hočejo postati mašniki in 30 let, če hočejo biti posvečeni v škofa. Toda ni še dovolj! Kdor hoče priti do altarja, mora imeti potrebno znanje. Sedaj je določeno, da izvrši vsak, kdor hoče stopiti v semenišče, srednjo šolo in kdor hoče postati mašnik vsaj polovico 4. letnika bogoslovja. Predno je kdo posvečen, mora veliko študirati in še več moliti. Napačno je mnenje, da se uče bogoslovci v semenišču samo maševati. Koliko znanja si morajo pridobiti, koliko izpitov prestati in koliko dušnih bojov izbojevati, predno prejmejo mašniško posvečenje! Posebna dolžnost, ki jo vzame nase duhovnik je zlasti ta, da živi življenje brez zakona (celibat) in ohrani spolno vzdržnost. Istotako se zaveže duhovnik, da bo opravljal dnevne molitvene ure, ki jih imenujemo z eno besedo brevir.

Te dolžnosti so težke in zahtevajo veliko premagovanj. Umevno je zato, zakaj zlasti moderni čas daje cerkvi tako malo duhovnikov. Ni vzrok ta, ker so šole predrage in ni mogoče mladeničev dati študirat. Saj vemo, da ima skoro vsaka vas dijake, a vendar malo duhovnikov. Nekje drugod tiči važnejši razlog. Prišli smo v čase, ko svet s silo in preračunjeno zvijačo odvrča mlade ljudi od duhovskega poklica. Vsepovsod jim nastavljajo mreže, svet jim slikajo v kričočih barvah, kjer le morejo širijo pohujšanje, da celo starši sami pohujšujejo otroke in jih odvrčajo od altarja. Kužna bolezen zapeljevanja in nemoralnosti se je razpasla nele v mestih, ampak tudi po deželi. Ta bolezen mori duhovske poklice, jemlje mladim ljudem voljo in jih že v mladosti vrže v greh, da odpadejo kot gnilo sadje. Druga bolezen, ki razdira duhovska zvanja je materializem. Resnica je, da marsikateri duhovnik dandanes trpi pomankanje in da oče noče poslati sina v semenišče večkrat zato, da ne bi tolkel črnega uboštva. Vendar je res, da bodo verni katoličani radi delili košček kruha z duhovnikom, dokler ga bodo imeli. Kaj ni boljše, da so duhovniki manj premožni? Saj vidimo, da pošteno ljudstvo ne šteje duovniku nobene napake v hujše zlo, kot hlepenje po denarju in skopost. Res je, da so tudi du-

hovniki iz krvi in mesa in da brez vsakdanjega kruha živeti ne morejo. Najbolj bridko je duhovniku, ki je toliko let študiral, da mora na svojo starost pri ljudeh beračiti. Kjer ljudstvo noče primerno vzdrževati duhovnika, je bolje, da ga nima, ker ga ne zasluži. In vendar upravičeno trdimo, da verni rod ne bo pustil duhovnika brez hrane in obleke. Tudi dobri Bog poskrbi, da ima duhovnik vsakdanji kruh. Saj je vendar ravno duhovnik tisti, ki uči že nežne otroke »oče naš« in z njimi ponavlja prelepo prošnjo »daj nam danes naš vsakdanji kruh!« Duhovnik, ki drugim oznanjuje, kako ljubeznjivi Bog oblači lilije na polju in daje hrane celo travi, ki danes stoji, jutri usahne — ta duhovnik bo brez dvoma zaupal, da ga isti dobrotni Bog ne bo zapustil. Bolj kot slabe materielne razmere pa odbija starše in dijake od duhovništva ono besno sovraštvo, preganjanje, sovraženje, natolcevanje, dušno trpljenje in nasprotovanje, ki čaka mladega duhovnika med bogoodtujenim svetom. Mladi novomašnik pride v vas. S seboj prinese srce polno ljubezni — svet pa mu vrača njegovo ljubezen s sovraštvom, njegov blagoslov s kletvino. To je najhujša bol, ki se vleče skozi vso zgodovino duhovništva: kar je velikega in lepega — svet sovraži, ker so ljudje sužni greha in satana. Duhovnik je oni, ki jim podira oltarje, postavljene malikom sveta, za to ga svet sovraži, kot je sovražil Kristusa. Največje prokletstvo nad rodом in duhovništvom vrše zlobni jeziki, ki na črni duhovski suknji opazijo vsak madež, dočim svojo zlobo skrivajo v umazane cunje obrekovanja in natolcevanja. Koliko idealnih, mladih svečnikov so že ubili ti zlobni farizej! ki policaji! Pred svojim pragom ne znajo pometati, zato brskajo po tujem pragu in precejajo pri duhovniku komarje, dočim sami pri sebi požirajo kamele. Tem nedolžno obrekovanim duhovnikom mučencem, naj Kristus vlije poguma in tolažbe! Tudi Gospoda so sovražili najbolj farizeji. Očitani so Mu, da z grešniki občuje, da z žensko govori, da sobote ne spoštuje itd. Če so Njega — nedolžnega psovali, bodo psovali tudi Njegove namestnike. »To sem vam povedal, da se ne boste pohujšali! Pride ura, ko vas bodo metali iz shodnic in vse zlobno govorili zoper vas! Vi pa se radujte in veselite, zakaj vaše plačilo je obilo v nebesih!«

Kot važno resnico imejmo izrek velikega moža, blagega duhovnika in molčečega mučenca dr. Kreka: »Šele takrat, ko vem, da me sovražijo in po krivem obsojajo čutim, da sem v resnici pravi duhovnik!« Važna dolžnost vseh vernih rodoljubov bodi: Čimbolj bodo zlobni jeziki črtili duhovnika, tembolj ga bomo mi spoštovali! Saj je izšel iz našega rodu, mogoče iz skromne revne hiše. Dobro pozna bridkosti in trpljenje svojega ljudstva, ker je zrastel iz njega in med njim.

Mašniško posvečenje.

Težko je presoditi, kateri obred v cerkvi je najlepši. Vsi so lepi in mislipolni za onega, ki jih razume. Gotovo pa je, da je najveličastnejši obred sv. mašniškega posvečenja. S tem obredom dobi novoposvečeni oblast opravljati daritev sv. maše in deliti svete zakramente. Neposredno na mašniško posvečenje pripravljata dva višja redova

in sicer: *subdiakon* in *diakon*. V današnjih razmerah nimamo subdiakonov in diakonov samih zase. Pri slovesni maši sicer opazite, da strežeta mašniku dva gospoda — eden na desni strani, ki se zove diakon in drugi na levi, ki mu pravimo subdiakon. V resnici sta navadno že obadva mašnika. V stari cerkvi pa so poznali diakone, ki so imeli namen deliti revežem miloščino. Sv. Štefan n. pr. je bil le diakon in ne mašnik. Sedaj prejmejo novoposvečenci v krajšem roku pred mašniškim posvečenjem subdiakon, pri katerem se zavežejo, da bodo ostali neoženjeni in opravljali brevir in par dni nato diakonat. Oba redova pa dopolni mašniško posvečenje.

Predolg je obred posvečenja v mašnike, zato ga bomo opisali le na kratko. Ko diakoni pridejo pred oltar se vležejo na obraz in molijo litanije vseh svetnikov. V globoki ponižnosti se poklonijo svojemu Bogu, zavedajoči se lastne grešnosti. Nato položi škof vsakemu posebe roke na glavo in isto store tudi drugi mašniki. Polaganje rok

Letošnji gg. novomašniki.

naj pomeni, da pride nad novoposvečence Duh božji in da postanejo njegovi služabniki. Zatem pa razprostre škof in navzoči duhovniki desnico nad novoposvečenci medtem, ko škof iskreno moli: »Molimo, preljubi bratje, k Bogu, Očetu vsemogočnemu, da nad te svoje služabnike, ki jih je poklical v svojo službo, v obilni meri razlije nebeske darove, da bodo službo, v katero so poklicani, z njegovo pomočjo vredno opravljali.« Nato izroči škof novoposvečencem mašniška oblačila: štole in manipelj ter plašč, ki je pa še na vrhu privit. Potem jim s sv. krstnim oljem v podobi križa mazili roke. Ta obred znači, da dobe mašniki oblast blagoslavljanja. Med sv. mašo, ki jo s škofom prvič darujejo novoposvečenci, izroči škof vsakemu pateno s hostijo in kelih z vinom, da se ju dotaknejo in pri tem govori: »Sprejmi oblast opravljati daritev sv. maše za žive in mrtve v imenu Gospodovem!« Nato novomašniki s škofom

mašujejo prvo sveto daritev. Človeku se zdi, kot bi se obnavljal prizor zadnje večerje. Tiha slovesnost in veličastna resnost nastopita v cerkvi. Začne se obred sv. daritve. Med povzdigovanjem izgovarjajo vsi s škofom skrivnostne posvetilne besede. Po sv. obhajilu položi škof vsakemu novoposvečencu roke na glavo in govori: »Prejmi sv. Duha, katerim boš grehe odpustil, so jim odpuščeni, katerim jih boš zadržal, so jim zadržani.« Nato šele jim razvijejo mašni plašč v zna-

menje, da ima novi mašnik vso mašniško oblast. Pretresljiv je prizor, ko mladi duhovnik obljubi škofu in njegovim naslednikom pokorščino in spoštovanje. Škof po tej slovesni obljubi objame vsakega novoposvečenca in ga v znak očetovske ljubezni poljubi. Ob koncu obreda se škof obrne proti novim mašnikom in jim podeli svoj višjeapostolski blagoslov, ki naj jih spremlja pri težavnem delu. S tem je sveti obred končan in novomašniki sprejmejo svoje starše, prijatelje in sorodnike, da jim dajo novomašniški blagoslov. Koliko mater, očetov in bratov ter sester zajoka v radosti, da je njihov sin in brat dosegel čast mašnikov božjih! Presrečni in nepopisni so ti trenutki.

Nova maša.

Prvo mašo, ki jo daruje posvečeni novomašnik imenujemo novo mašo. Za ta slovesni dan se že dolgo prej pripravlja domača vas. Fantje

Novomašniški blagoslov.

postavljajo mlaje in obujajo spomine, kako je bilo takrat, ko so z »gospodom« hodili še v šolo. Dekleta pleto vence, domači župnik urezuje načrte, sorodniki pripravljajo obed, srečna mati težko čaka, kdaj zagleda sina pred oltarjem.

Za novo mašo si izbere vsak novomašnik prijatelja, ki ga ime-

nujemo »druga«. Ta skrbi za priprave, da ostane novomašnik zadnje dneve zbran. Važno vlogo ima tudi pridigar, ki naj opiše ljudstvu na ta slovesni dan vesele in žalostne trenutke v življenju duhovnikov. Ako novomašnik nima več matere, si izbere duhovno mater, če nima več očeta, si določi duhovnega očeta. V nestrpnem pričakovanju se bliža zaželjeni dan. Novomašnika sprejmejo ob prihodu slovesno. Zdi se, kot bi se obnavljali prizori iz življenja starih Grkov, ki so slavnega zmagovalca pri olimpijskih igrah sprejeli kar moč veličastno. Tudi v novomašniku vidijo vaščani poveličano svojo vas in so ponosni na število duhovnikov, ki so izšli iz domače fare.

Medtem se je približal slavnostni dan. V ranem jutru ga naznajo zvonovi in možnarji. Vsa vas je v cvetju, slavolokih in mlajih. Od blizu in daleč vro množice, da prejmejo novomašniški blagoslov. Stara slovenska prislovca pravi, da se izplača raztrgati nove čevlje, samo da prisostvuješ novi maši. Iz župnišča se uvrsti sprevod z banderi, gosti, svati, sorodniki, duhovščino in novomašnikom. Orgle zadonijo in oglasi se stara, prelepa pesem: »Novomašnik, bod' pozdravljen!« Po pridigi začne slovesna maša. Nekaj pretresljivega vstane v človeku, ko zasliši prvi novomašnikov slavospev »Slava Bogu na višavi!« Slava, hvala mu, da je nevrednega povzdignil med svoje služabnike, hvala mu, da je izpolnil tihe želje, blagoslovil trude in uslišal molitve!

Ob povzdigovanju umolkne vse. Takrat zaživi prvič v rokah nevrednega človeka Bog. Ko novomašnik povzdigne sv. hostijo, zaleskečejo solze v očeh in tihe molitve se dvigajo v nebo. Med molitve vpleta novomašnik svojo mater, očeta, dobrotnike, sobrate, znance — vse žive in tudi one, ki so že zaspali v Bogu in snivajo smrtno spanje na domačem pokopališču. Po slovesni maši podeli novomašnik zbranim vernikom svoj blagoslov, nakar se razvije zopet sprevod iz cerkve v župnišče. Ljudstvo rado prispeva ta dan za kritje stroškov posebnim revnim novomašnikom in verno hrani spominke, ki jih deli novomašnik v spomin svojega najsrečnejšega dneva. Marsikatera prisrčna beseda pade pri kosilu in najlepša je brez dvoma ona, ko se sin-duhovnik v hvaležnosti spomni svojega očeta, matere, sorodnikov in blagih dobrotnikov. Vsa vas je v prazničnem razpoloženju in vsakdo iz srca želi, naj bi Bog ohranil in vodil novomašnika na trudapolni življenjski poti.

Ti novomašniški dnevi in molitve spremljajo duhovnika še dolgo v življenju, ko ni več slavolokov, ne častitk, ne rož — ko mu prepreda utrudljivo pot trnje težav. Rajni dr. Krek je pisal leta 1908. pismo prijatelju jezuitu p. Dostal, v katerem izjavlja tole: »Samo Vam za novomašni odpustek povem, kje je iskati vzroka tisto malo uspehom, ki jih ima — kakor pravijo — moje delovanje med Slovenci. Moja prva prošnja pri novi maši je bila namenjena preblaženi Devici, Materi Mariji.«

Mašniki, ki dočakajo petindvajseto, petdeseto ali šestdeseto leto mašništva, obhajajo slovesno zahvalno mašo. Imenuje se srebrna, zlata ali biserna sv. maša. Avgusta meseca bo preteklo petdeset let, odkar je v Cerknem daroval prvo sv. mašo naš prevzvišeni Nadpastir. Letos je postal torej

Nadžkof - zlatomašnik.

Dne 26. avgusta leta 1877ega je v župni cerkvi sv. Ane v Cerknem pel svojo prvo sv mašo naš sedanji nadškof goriški. Bil je takrat star 23 let. Pridigal mu je kurat Anton Selak iz Novakov. Letos po 50 letih bo Presvetli zopet v isti cerkvi in na istem oltarju praznoval svojo zlato mašo. Malo je duhovnikov, ki bi dočakali ta jubilej. Zato pa v imenu vse naše mladine kličemo visokemu slavljenju: Bog Vas ohrani, Prevzvišeni jubilant, Bog Vam plačaj Vaše nevenljive zasluge!

*Pol stoletja kelih posvečenja
že držiš v rokah,
Pol stoletja kupo si trpljenja
v grenkih pil solzâh.*

*Venec srebrotkani glavo Ti krasi,
zlatomašna krona
trnjeva, a biserno svetleča
s čela Ti blesti.*

*Okrog Tvoje mitre verniki hvaležni
venec Ti pletó,
venec vročih prošenj danes k Bogu
dviga se v nebo:*

*Svečenik Najvišji, Ti podpiraj Ga,
čuvaj Ga in brani
vernikom ohrani, škofa
zlatomašnika!*

Rado Bednarik.

Leta Gospodovega...

Stara pravda.

BORNA je zgodovina slovenskega naroda na slavnih delih mogočnih prednikov. Le prevečkrat so tuji valpeti opletali z bičem po hrbtu slovenskega kmeta. Med tem ko so se sosedje razvijali v slavo in moč so naši dedje morali braniti svojo grudo in pridelek, ki so ga iz nje s tisočerimi sragami izvabili, pred graščakom in državno oblastjo; ta dva, oba do dna duše tuja našemu življu, sta smatrala, da je kmet na svoji zemlji le garač, ki mora še spoštljivo klobuk pod pazduho stisniti, če grad od njega zahteva desetino, tlako, imetje, kri in življenje.

Nemška grajska gospoda je objestno živela od žuljev slovenskega kmeta cel srednji vek, dokler ni tam v polovici pretečenega stoletja kmet izbojeval boj za staro pravdo, boj za pismo svojih očetov in za pravice svojih otrok...

Kmečki upori ali punti so se vžigali že zgodaj v srednjem veku. To je socialen pojav; odpor tlačениh množic proti peščici ljudi z vsemi mogočimi predpraviciami. Punti so izbruhnili navadno po velikih vojnah in razdejanjih. Kmečko ljudstvo je vse gorje preneslo na svojem hrbtu, dočim sta grad in mesto varno tičala za debelim ozidjem. Po vojnah so razpisali cesarski patenti nove davke, ki so padli spet le na kmečko prebivalstvo. Nič čudno, če je to bilo dovzetno za punt (beseda pride od nemškega der Bund = zveza).

Poleg teh naravnih razlogov, da je nižje ljudstvo iskalo svoje pravice so še globlji. V zgodovini so često nastopali razni reformatorji, ki so s svojimi nauki svet in ljudi kar zrevolucionirali. Taki družabni reformatorji so po navadi udrihali po privilegiranih slojih. To je zatirani deželi kar mazalo dušo. Ljudstvo je našlo v sebi razlog, da mora zahtevati več pravic in izravnati razliko med družabnimi stanovi. Povedati pa je že zdaj treba, da je bilo gibalo kmečkih puntov dostikrat tudi zgolj hlepenje po lagodnosti in ne toliko borba za staro pravdo. Zato bomo še marsikje brali le preveč idealizirane popise kmečkih puntov.

Prvi kmečki punt je izbruhnil na Francoskem l. 1358. Vojna proti plemstvu je bila naravnost okrutna. Končno je pa le kmečka sila razbila svojo moč ob železnih oklepih plemstva pod vodstvom dofinovim (francoskim prestolonaslednikom).

Večjo kmečko vstajo je doživela Anglija l. 1381. Nauki reformatorja Wiclifa in pa stoletna vojna med Francijo in Anglijo ter njej sledeče pomanjkanje, so vzdramili kmečko prebivalstvo na punt. Prevratne ideje doktorja Martina na Švabskem in Frankovskem so l. 1525. privedle do krvavih puntov. Tedaj so nemški kmetje zahtevali od graščakov omejitev desetine, pravico, da sme kmet loviti, ribariti ter sekati les po gmajnah, zahtevali so odpravo podložništva itd. Toda gospoda je ušesa zamašila za to kmečko vpitje in se je ko kragulj na žrtev vrgla na kmeta in v krvi vtopila njegovo zahtevo po svoščinah.

Kakor je pred stoletji divjala borba za staro pravdo v zapadni Evropi, tako se je v 17. in 18. stoletju prenesla na naša tla. Še prej pa se je dolenski kmet zvezal s Hrvati pod Matijo Gubcem in Ilijo Gregoričem proti silovitostim in skrunstvom vlastelina Ferenc Tazhija. Pri Brežicah se je prvič križala kosa in bat slovenskega kmeta s sulico in mečem izurjenega viteza. Tam in pri Stubicah je l. 1573. bila udušena »seljačka buna«. Kmečki kralj Matija Gubec pa je bil na Markovem trgu v Zagrebu kronan z razbeljeno krono...

Toda zatirani tlačani se niso zbal, ker jim je bila stara pravda z razbeljenimi kleščami odmerjena. In kako naj bi se zbal, ko so po 30 letni vojni iz Dunaja zahtevali vedno novih davkov! Plemstvo je bilo vojnega davka skoraj popolnoma oproščeno, kmet je moral prevzeti breme. Vrhutega so obdavčili še najnujnejše življenske potrebščine sol, meso, vino. Slabe letine, kuga, kobilice, roparji, turške in benečanske vojne vse to je ljudstvo tiralo naravnost v obup. Ni čuda, če je kri zavrela ob pogledu na grajska bogastva in na lastno bedo. Kmečko ljudstvo si je do konca 18. stoletja iskalo z oboroženo roko pravice. In tudi v naši ljubi deželici so naši predniki v obupu žugali proti gradovom.

Prvi večji punt se je vnel l. 1627. na Tolminskem. Tolminski glavar Gašpar Dornberg je vpeljal nekatere nove davke na novoiztrebljene njive in senožeti, zahteval je namesto tlake denar in vžitnino na vino. Ljudstvo je godrnjalo, glavar Gašpar pa se je na utrjenem Kozlovem robu rogal ljudski bedi in jim pošiljal svoje hlapce, da so zadnji rep iz hleva odvedli ubogemu tlačanu, če ni davka ob dnevu odrajal. Ljudstvo se je začelo upirati. Neki Jernej Mavrič je vodil upor. Šel je celo pred cesarja Ferdinanda samega. V Tolmin je prišla cesarska komisija, ki je poslušala pritožbe tlačanov, a prav je dala grofu in Mavriča izgnala iz domačije.

Čez nekaj let so tolminsko grofijo kupili grofje Lanthieriji. Toda obrnilo se ni nič na boljše. Davek vrhu davka, roboto vrhu robote so nakladali Tolmincem na pleča. Tedaj je Šimon Golja s Kneže vnmal ljudi, naj poterjajo staro pravdo. Tudi Golja je romal na Dunaj pred cesarja Leopolda. A namesto pravice so dali tolminskim odposlancem okove. Le Golji in še nekaterim drugim se je posrečilo uiti domov. Za njimi je pa že prihitelo cesarsko povelje, naj jih zapro, ker šuntajo ljudstvo proti gosposki. Tako se je zgodilo, da je moral Golja povezati nekaj bornega imetja in culo in šel je preko Kološvratov med beneške Slovence iskat strehe in kosa kruha. Vse njegovo premoženje pa je zasegla cesarska kasa.

Ne pozabite na darove

za „Naš čolnič“!

P. Keller (prevedel dr. A. K.)

O glasbenem življenju v Altenrodi.

(Nadaljevanje.)

POUK je bil skoro vsak večer.

Gospodu Cirilu je bilo treba priznati, da ga je kot učitelja v pridnosti in požrtvovalnosti komaj kdo lahko prekosil. Vsi štirje učenci so se izkazali nadarjene čez povprečnost. Daleč najbolj nadarjen je bil krovce; vse je igraje razumel in kar mu je enkrat popravil, ni nikdar več napačno naredil. Začel se je dobro oblačiti, hodil je redno počesan in obrit, imel je svetlo bele zobe in vedel se je vedno brezhibneje. Ako ga je lekarnar kdaj povabil, je utegnil ostati. Njegovi prijatelji v »Ščuki« so bili z njim seveda skrajno nezadovoljni.

Pouk o tvorjenju glasov se je nadaljeval. Nato je prišel pouk o naglaševanju, končno pouk o barvi glasu, ki pa je že silil v umetnost; poleg tega pa so se prave pevske vaje vršile ponajveč med brezkončnim ponavljanjem skale: do, re, mi, fa . . .

Vsi udeleženci so morali brati glasbene knjige in življenjepise velikih glasbenikov; naročili so tri glasbene časopise, predvsem pa so študirali in razlagali kritična poročila o koncertih iz dnevnega časopisa. Delali so z gorečo vnetostjo.

Črez tri mesece je Ciril rekel: »V nagrado za vašo pridnost in vašo vztrajnost hočemo sedaj poskusiti s prvim četverospevom. Izbral sem narodno pesem: ‚V dolini tihi!‘«

Ciril je imel nagovor o tej pesmi. Z veliko ljubeznijo in spoštovanjem je govoril o Eichendorffu.

»Ta pesem je svetinja, naroden zaklad. In vendar, zaklad bi se bil kmalu izgubil Eichendorff je pesem po božjem navdihnenju napisal in jo poslal iz Königsberga svojemu prijatelju Justinu Kernerju na Švabsko. Ta je pesem bral, spoznal, da ima v rokah dragulj brez pisme in tekel iz svoje delovne sobe, da bi vse hišne sostanovalce sklical in jim ta biser pokazal. Ko se je Justin Kerner vrnil k svoji pisalni mizi, je Eichendorffov rokopis, ki ga je bil tam pustil, brez sledu izginil. Preiskali so sobo. Zastonj. Okno je bilo odprto. Prepil je moral odnesti dragoceni list. Justin je obupal. Vedel je, da Eichendorff ni dajal napraviti prepisov, da je biser izgubljen, ako se ne najde listič papirja, na katerega je vezan. Justin Kerner je ukazal, da so pet dni preiskavali njegov vrt in obmejna zemljišča. List je izginil. Da bi svojemu prijatelju Eichendorffu javil izgubo, si Kerner ni upal.

In takrat se je zgodil čudež. Krošnjar je prišel v Kernerjevo hišo, mož, ki je ponujal na prodaj košaro z razno drobnjarijo: doze za tobak, broše, otroške igrače. Svoje blago je ponudil tudi Kernerju. Takrat pa ta ugleda — skoro bi mu bilo srce zastalo — Eichendorffov rokopis, ovit okoli otroške ropotuljice.

»V dolini tihi . . .«

Prijem. Justin Kerner je imel pesem.

»Odkod imate ta papir?« je s tresočim se glasom vprašal krošnjarja. Krošnjar si je listič ogledal.

»Ah, Bog,« je rekel, »to sem našel na nekem cvetočem lanenem polju. Bil je dober papir, na eni strani popolnoma nepopisan in zato sem ga porabil za zavijanje.«

Cvetoče laneno polje, kamor je veter odnesel Eichendorffovo nesmrtno pesem iz Kernerjevega stanovanja, je bilo oddaljeno več kot eno nemško miljo.

Lahko si mislite, kako je Justin Kerner od boli in veselja jokal, ko je zopet imel tisti listič papirja! Ali slutite, kaj je taka nenadomestljiva svetinja iz svetišča človeštva? S to preprosto pesmijo, ki pa je vendar diamant nedopovedljive vrednosti, so se opajale uboge princesinje, privezane na neljubljene prince, ki so ljubile poročnika grajske straže; ta pesem je prišla kot opominjevalka k resnosti v popivanje zapravljenih ljubecev; ta pesem je peljala uboge mlade perice v zelo oddaljene višave; samotni stari samci so peli pesem v mrzlih izbah; zamišljena kmečka dekleta so jo v tihi večerni uri zapela pri koritu vodnjaka; samoten popotnik jo je mrmral na cesti, od lune obsijani; star učenjak se je po dolgem duševnem delu splazil k svojemu klavirju in s trudnimi prsti še enkrat zaigral stari, ljubi napev. Pesem o nemškem gozdu, o ljubezni, o zdrobljenem prstanu, o vzkipevanju ranjenega srca in o hrepenenju po smrti. Oglejte, dragi poslušavci, tisti čisto veliki duh, ki se je imenoval Beethoven, je napisal svojo nesmrtno deveto simfonijo. Lahko iščete po vsej zemeljski krogli, nad zemljo in pod zemljo — tako velikega demantnega čoka, kot je ta »deveta«, ne najdete nikdar več! Kaj hoče Beethoven povedati v svoji deveti? Bil je človek, ki je, po krivdi ali nekrivdi, skratka, vse svoje življenje nad vsem dvomil. Nato je iskal odrešitve v divjem veselju. Ni je našel. Našel jo je končno šele v čistem veselju božjih isker. Eichendorffova majhna pesmica ne pelje tako daleč — pelje v željo po smrti, vendar pa tudi skozi vse stopnje ljubezni in trpljenja. Vam, dragi poslušavci, hočem samo eno vtisniti v spomin: spoštovanje — spoštovanje pred umetnino, pa naj bo simfonija ali pa narodna pesem.«

Ko so se čez nekaj dni glasovi kvarteta v prvič skupno razlegli, je imel Ciril solze veselja v očeh.

»Tako lepo,« je rekel, »niso v Altenrodi še nikdar peli.« — — —

In tudi sem je prišla ljubezen in se vmešala v lepo igro. Kadar je Ciril poučeval, je bil strogo stvaren in je dobro pazil, da bi ne izdal česa o svojih čustvih do Sabince. Vedel je, da je bil v začetku v nevarnosti, da se pred ljubljenko osmeši in da izpolnitve vročega ljubezenskega hrepenenja nič tako ne ovira, kot če se človek postavi v smešno luč.

Tako je bil Ciril vesten, da, strog učitelj in tudi Sabinci ni izpregledal nobene napake, dasiravno pri svojih popravah ni mogel skriti neke mehke nežnosti, ki pa mu je za krovca, lekarnarja in niti za gosposodično Liziko Tilgner ni preostajalo.

Doma v svoji borni sobi pa je Ciril često trpel največjo ljubezensko revščino in žalost vseh vrst. Od skromne dediščine po starših je imel še tisoč mark. K bodo te proč, bo stal pred ničem. Teta, njegova edina še živeča sorodnica, pri kateri je stanoval, je bila sama malo premožna in razen tega skrajno skopa. Kaj naj postane iz Cirila? Celo krovce je bil bogatejši od njega; nekdam mu je zaupal, da ima majhen dedni delež in nekaj prihranka, skupaj tritisoč mark. To je pač povedal z dobrodušnim in vendar za Cirila ponižujočim namenom, da bi mu ponudil svojo pomoč, ako bo kdaj v denarni zadregi. Tako je pač vsakdo že od daleč videl, da je Ciril ubog stradavec.

Magajna Bogomir.

Marjetica.

BILA je solnčna nedelja. Šel sem po cesti in si odkrival za vsakim ovinkom prelepi niz slik, reko zeleno in loke in molčeče hraste, črne borovce, razstresene skale in zopet reko, loke, gaje, pašnike s šekastim govedom na sebi in rože, pokrite s telesi čmrljev, čebel in metuljev, procesijo mravelj in bežečo kačo črnico. Peljal sem se proti samotnemu mlinu, proti velikemu posestvu, ki je bilo ob reki, kot malo kraljestvo, na katerem je kraljevala vdova Ana Goršetova s svojim sinom Antonom, ki so mu rekli še za časa življenja njegovega očeta Anton Gorše Mlajši in ki je bil sedaj že dvajset let star. Imela je Ana še dve hčerki, petnajstletno lepo črnelaso Marijano, in in prav tako lepo plavalaso Dano, izmed katerih je bila prva, mlajša, stara trinajst let in starejša petnajst. Ko sem prišel do velikega loka, ki spada že v okvir Aninega kraljestva, sem zaslišal peti pesem in iz nje takoj spoznal glas Marijane in Dane, tretji, ljubeč, otroški, mi je bil nepoznan.

Ramo, ramo, ramo,
k morju moramo,
zato le urno v krog kolo!
Andremo a Trieste
che nuovo c'è veder!
(Šli bomo proti Trstu
gledat kaj je novega.)

In če prav ne bi vedel, bi sklepal sedaj lahko, da študirata Marijana in Dana v Trstu in da stanujeta v zunanjem mestnem obroču, kjer se gredo to pesem pojoč otroci, sad dveh narodov, kolo. Vedel sem tudi, da je kakor vsako leto med njima nov otrok, eden ubogi izmed najubožnejših, ki ga je, kakor druga leta, dobra vdova Ana vzela na svoj dom čez počitnice, kajti imela je res dobro srce.

Pogledal sem skozi zeleno ograjo. Držale so se vse tri za roke, brzele v kolu in pele »Ramo»ramo»ramo«... Nepokošena je bila trava pod njimi in tretje dekletce, katerega obraza nisem mogel dobro spoznati od daleč, je visoko privzdigovalo noge, kot da se boji pohoditi travo. Najbrž je bila prvič na deželi.

»Hoolaa, Marijana, Dana!«

Kolo se je ustavilo na mestu, pogledale so vse tri proti cesti v enem trenutku in v drugem že pričele teči nasproti. Tuja deklica je ostala nekaj časa plašno zadaj in ko so ji tekoč namignile z roko, je odšla počasi za njimi.

Marijana in Dana sta se postavili lepo druga poleg druge in začel slišal sem v našem kraju neobičajni — Klanjam se, — ki je zadonel dvakrat počasi s tankim, še skoraj otroškim, glasom.

»Dober dan,« sem odgovoril smeje in stisnil drobni rokici obema. Dvoje črnih in dvoje modrih oči se je uprlo vame, kot da pričakujejo, kaj bom kakor navadno novega povedal. Obrnil sem se k tretji, ki je prišla in se ustavila nekaj korakov v ozadju.

»Kako se imenuješ?«

»Ne razumem slovenski,« je odgovorila z našimi besedami težko in iskaje vsako besedo. Morda je bil to edini stavek, ki se ga je naučila, za vsako priliko, če je hotel kdo govoriti slovensko z njo. Moral sem torej v njenem jeziku vprašati še enkrat.

»Margherita Manfreddo.«

V roki je držala šopek marjetic, ki jih je utrgala po poti. Nežni, beli cveti z zlatom na sredi.

Solnce se je zarinilo s svojim žarom med zlato in bele liste in v zelene čaše med njimi. Ozrl sem se z njih na deklico.

Zlati lasje, bel obrazek in zelena obleka na slabotnem telesu.

»Margherita, svoje sestrice, marjetice imaš v roki.«

»Da, saj res pomeni njeno ime v italijanščini marjetica,« je rekla Marijana. »Da, saj res,« je rekla Dana.

»Nimajo duše kot jaz,« je odgovorila Margerita in gledala v cvete. Pogledal sem ji v velike oči in se začudil.

»Koliko let imaš?«

»Dvanajst.«

»In na podstrešju stanuje v Trstu,« je pripomnila Marijana. »In strašno revščino imajo v sobi in grdo,« je pripomnila Dana.

Mogoče je slutila, kaj sta rekli, kajti lahna rdečica ji je zalila obrazek.

»Kako lepo je tukaj. Joj, da bi moja mati videla vse to in da bi vedel bratec, koliko sadja je tu! Poglejte, kako že jabolka zore in kako se nopenjajo grozdne jagode s sokom in rože in reka in solnce in ptiči, ki se pode po vejah. Samo enkrat sem videla v kino take slike in nisem verjela. Sedaj pa mi je hudo, ker je tukaj tako lepo in tako slabo doma. Brat je bolan, mati dela, vedno dela. Pri oknu sedi in šiva, ves dan. Oče pa ...

Umolknila je.

»Oče pa pije, namesto da bi delal,« je nadaljevala Marijana, in Dana je prikimala z glavo. Margherita je zopet spoznala zmisel besed.

»Oče pije radi tega, ker je hudo. On vidi, da je hudo materi in vsem. Ne more dobiti dela. Zato pije. Mati sama mu da denarja. Jaz ga ljubim in mati ga ljubi in bratec tudi in on nas vse. Ali smo radi tega, ker mu je hudo, pije. Prej ni pil nikoli.«

Govorila je vedno bolj težko in nazadnje se je obrnila. Videl sem, da joka.

»Tudi sama je bolna. Jetika se je začela v njej. Zato je žalostna velikokrat,« sta povedali sestri. Prijel sem jo za roko in jo dvignil na kolo. Odšli smo proti hiši.

Lep je mlin vdove Ane. Poleg lepe, enonadstropne stanovanjske hiše se širijo gospodarska poslopja, polna krav, volov in dveh parov konj, eden za nedeljsko vprego in eden za gospodarsko vprego. In je mnogo vozov; eden za v brda, eden za seno, tretji za listje, četrti za v mesto, peti majhen in ljubek za obiske in druge stvari vidiš, vse kar pomaga vstvarjati blagostanje. Sam mlin pa je kot večna pesem, ki umolkne samo v nedeljo in v praznik. Neprestano kroži voda v strugah nad njim, v kotlini pod njim in vodnem rokavu za njim. V povodnji je mlin kot otok sredi novorojenega jezera. Trije griči, šest travnikov, vinogradi in mnogo polja, vse skupaj, vse na mestu, vse last vdove Ane in njenih otrok.

Ni bilo še tujca, da ga ne bi bili pogostili pri njej, ni bilo še reveža, popotnega in domačega, ki ne bi našel pri njej podpore. Imela je dobro srce in prav tako njen sin Anton, imenovan Mlajši, bodoči gospodar bogstva.

Tega Antona je poslala nekoč v šolo v Ljubljano. Študiral je štirinajst dni, petnajsti pa sedel na vlak in se pripeljal lepo domov. Vdova Ana se je razjezila, ga prijala za ušesa, kakor so pravili, in ga peljala tako nazaj v Ljubljano. Prepovedala je gospodinji dajati mu denarja, da bi mu tako onemogočila pot domov. Ali njega so poklicali logi, samotni travniki, zrelo grozdje in šumeča voda. Napotil se je peš in prišel v dveh dneh nazaj. Še bolj se je razsrdila vdova Ana, ga peljala tretjič v mesto, takrat pa je prišel že v enem dnevu in pol domov, brez jedi, brez denarja in odslej doma tudi ostal in se z vso vnemo lotil gospodarstva. Obe hčerki je pozneje peljala v tržaško šolo in čudno, obe je mestno življenje veselilo zelo in celo v šoli jima je ugajalo.

Še ena oseba je živela v tem majhnem kraljestvu; bila je to znamenita oseba Pietra, mlinarja uslužbenca. Znal je govoriti dva jezika, slovenskega in italijanskega, in bil izredno ponosen na to. Kakor so bili vsi drugi prebivalci tega kraljestva dobrosrčni ljudje, tako je njemu te lastnosti manjkalo popolnoma. Telesno je bil grd človek, zalitih mozoljastih lic, majhnih izpitih, nekoliko škilečih oči in grdih skrivenčenih nog. S posli je bil zelo trd in velikokrat sirov in zato je marsikdo odšel iz tega kraja. Povzročal je prepirev v sosedstvu in preteпов v nedeljskih gostilnah. Vedel je, da ga ne mara nihče, zato tudi on ni maral drugih. Vdova sama ga je prenašala težko in vendar ga ni odslovila, ker je izborno poznal svoj posel in znal popraviti sam od časa do časa pokvarjene dele mlina. Vsa ta družba, vdova Ana, sin, obe hčerki, Margherita, mlinar Pietro in jaz smo sedli za mizo.

(Dalje prihodnjič.)

Vsak društvenik naj bo tekmovalec!

Prosvetne tekme.

Vedno bolj dozoreva misel, da so prosvetne tekme nekaj neobhodno potrebnega za našo organizacijo. Iz dežele prihajajo številne zahvale, v katerih izražajo voditelji našega prosvetnega gibanja popolno zadovoljstvo s tekmami — Vršile so se medtem

TEKME NA VOGERSKEM.

Dne 3. julija je priredilo dolenje v. p. okrožje prosvetne tekme na Vogerskem. Ob štirih in deset minut se je sestala komisija sestavljena iz gg.: Mermolja Mirko, preds., Pavlica Franc, taj., Bric Ivan, Koron Jos., C. Lisjak, R. Podgornik, č. g. Franke Ivan.

Dekliška tekmovalna vrsta v Zatoľminu.

Komisija je določila vprašanja in opravičila zadržanega tekmovalca Jarca Al. Začne se izpraševanje. Po pozdravu predsednikovem pokliče predsednik po abecednem redu tekmovalce, ki so dosegli naslednje uspehe: Gorjan Stanislav (9 točk), Gregorič Alojzij (9,5 točk), Marvin Viktor (8 točk), Gregorič Ciril (10 točk, zmagalec), Šinigoj Jožef (8 točk). Po končanem izpraševanju se sestane komisija k seji in nato naznani izid tekem. Vsi tekmovalci so bili z razredovanjem popolnoma zadovoljni. Besedo povzame g. okrožni predsednik Ivo Bric, ki častita zmagovalcu in tekmovalcem in izrazi željo, naj bi vneto delovali po načelih P. Z. — Nedeljo kasneje so se vršile prosvetne tekme

NA BANJSICAH.

Ob petih popoldne se je sešla komisija v društvenih prostorih. Tekmam je predsedoval Fr. Pirih, za tajnika in izpraševalca je bil izvoljen č. g. Štefan Podberšček, kot člani so sodelovali č. g. J. Ušaj, Al. Sedeuči in Raf. Lazar. K tekmam so se priglasili: Humar Fr. (9,5 točk, zmagovalec), Humar Stanko (9 točk), Markič Ant. (9 točk), Humar Jožef (je zbolel), Humar St. in Žbogar Josip (oba opravičena radi odhoda v tujino). Tvarina pri izpraševanju je bila težka, odgovori dobri, komisija zadovoljna. Vsi tekmovalci so bili zadovoljni s kasifikacijo. Člani komisije so prisrčno častitali tekmovalcem in zmagalcu. Zaključni govor je imel č. g. Štefan Podberšček, ki se je v prelepih besedah zahvalil vrlim fantom in jih vzpodbujal za nadaljnje delovanje. Tekma se zaključi ob šestih in tri četrt, nakar otvori društveni predsednik akademijo v čast sv. Cirilu in Metodu, kateri so prisostvovali tudi člani komisije. — Bog živi!

Delo in življenje na deželi.

Živimo v vročem poletju, ki je razgibalo na tisoče in tisoče delavnih rok. V ranem jutru se bliskajo kose, udarjajo motike, česajo grablje, mlatijo cepci. Naša dežela je postala živo mravljišče: vse dela in se poti. Kakor so različni kraji v naši deželi, tako je različno vreme in delo. Na Krasu in po Vipavskem vlada občutna suša, na Bovškem pa nagaja dež. Glavno delo, s katerim se ukvarjajo naši pridni poljedelci, je *kopanje krompirja*.

Krompir je najvažnejši in najizdatnejši pridelek. Evropa bo morala biti vedno hvaležna Ameriki, da nam je dala krompir, ki je postal naš drugi vsakdanji kruh. Bil sem priča, ko so kopali na njivi krompir. Dekleta so tolkla z motikami, možki smo pa spregovorili par resnih besed. »Kako je z letino?« — »Ni slabo,« je začel gospodar, samo suša pritiska. Letina je splošno dobra, seme zdravo.« — »Pa kakšno seme ste vsadili?« — »Dobil sem nemški krompir od Zadrufne zveze. Sicer sem z njim zadovoljen, vendar kaže, da ni za našo zemljo. Najbrže smo ga preveč časa pustili v zemlji. Je pa tako: Eni ta krompir hvalijo, drugi se pritožujejo. Ne vem, če bi sam Bog mogel vsem ustreči. Ponekod pravijo, da gnije. Jaz tega ne morem trditi. Večjidel so ljudje sami krivi. Ko so lansko leto kopali krompir, so pustili gnilega na njivi. Bacili so ostali v zemlji in se zaredili tudi v novem. Veliko napako delajo tudi oni kmetje, ki spravljajo še sveži krompir, da se ga potem prime gniloba! Kmetijstvo je velika šola. Kdor ni zdelal te šole, pa šola zdeluje njega!«

Par dni nato smo bili v hribih, kjer se pase živina. Opazovali smo, kako so plan-

šarice *molzle krave*. Navadno velja za molzjo sledeča prislovica: Umazane roke, črno

vime — pa belo mleko. Naša planšarica pa je bila izredno snažna in nam je postregla še z gorkim mlekom. Gospodar je modroval takole: »Cena živine je zadnje čase tako padla, da se ne izplačajo stroški in trud. Sir ostaja, maslo nima primerne cene. Vendar je živinoreja naš edini dohodek. Zato bo treba pač kljub nizki ceni povečati proizvodnjo in mlečne izdelke izboljšati. Zelo smo hvaležni Zadrufni zvezi, da je posvetila mlekarstvu posebno pažnjo. V deželi imamo okrog 150 mlekarn. Veliko je pa še zasebnih, ki se nočejo prijaviti, ker se boje, da ne bi kdo vtikal nosa v račune in da ne bi mlekarn zato obdavčili. Ker te vrste mlekarn nima strokovnega nadzorstva, so seveda izdelki manj vredni in zato tudi slabše plačani. Kot drugod, velja tudi tu pravilo: V združenju je moč!«

Mimogrede smo se ustavili v vasi, ki slovi posebno vsled vzorne *prašičereje*. Dve dekleti sta ravno pripravljali »kosilo« za

lačne rilce. Zgovorna gospodinja nam je pripovedovala takole: »Lansko leto je bila cena prašičem zelo nizka. Zato se marsikomu ni zdelo vredno, da bi se ukvarjal s prašičerejo. Posledica je, da so mali prašički razmeroma zelo dragi. Lahko se zgodi,

da bo marsikdo drago plačal prašička, veliko potrosil za rejo in ga moral spet pod ceno prodati. Zato je tako ravnanje obsojanja vredno. Res je, da reja stane, vendar nekatere gospodinje ne znajo prašičev krmiti. Hranijo jih vedno enako, čeprav razlikujemo pri prašičereji posebno debeltevno dobo, ki se začenja kake tri mesece pred zakoljem. Poleti ni treba prašičev krmiti v taki meri, kot v jeseni. Seveda je s to

živaljo precej dela, a ker je veliko dela, je tudi veliko klobas. Brez izkušnje in pridnosti tudi prašičereja ne uspeva.«

Opisali smo ta opazovanja in navodila zato, ker marsikdo izmed naših kmečkih fantov in deklet ne prebira prepotrebne »Gospodarskega lista« in ker sta poljedelstvo in živinoreja najvažnejši panogi našega gospodarstva. Tudi tu velja pravilo: kdor ne napreduje, zaostaja!

Naši ljudje.

P. Butkovič-Domen. Naši čitatelji so gotovo že opazili, da prinaša »Čolnič« slike in prevode pod pseudonimom »Domen«. »Grušenjka«. Kdo pa je ta mož? Piše se Peter Butkovič in je župnik v Zgoniku na Krasu. Širom dežele je znan kot izvrsten ugankar. Sodeluje pri vseh važnejših naših slovenskih listih in s spretnim peresom marsikaj lepega napiše in nariše. Posebno pa beli glave z ugankami. V imenu ugankarjev ga prosimo, naj tudi v »Čolniču« zalaga ugankarski kotichek, ker ima marsikdo veselje, da trè trde orche.

Peter Butkovič-Domen.

Prosvetno društvo v Lomu. Med Sv. Lucijo in Avčami se dviga hrib, na katerem ležita prijazni vasi Kanalski in Tolminski

štirimi leti Prosvetno društvo, ki je eno najmočnejših in zelo delavnih. Zlasti so pridne članice obeh Dekliških krožkov. Le

Lom. Ljudje si služijo kruh z apnenicami in ogljem. Lepo je razvita v teh krajih živinoreja. Mladina si je ustanovila že pred

čitajte poročila v »Čolniču«, pa boste videli, kako vestno delajo vrli fantje in mladenske v Lomu! Bog jih živi!

PROSVETNA ZVEZA.

Gospodinski tečaj — Sporočamo vsem društvom, da se bo začel gospodinski tečaj dne 1. avgusta in bo trajal do 4. sept. Prosilke, ki nameravajo obiskovati ta večlevažni tečaj, morajo vložiti prošnjo na Prosv. zvezo, Corso Verdi 37. najkasneje do 24. julija. Prošnji, ki naj bo pisana na navadni papir, naj priložijo izkaz, da so do polnile 16. leto, da so članice naših društev in potrdilo, da plačajo vnaprej 250 lir vzdrževalnine. Znižanih mest ni; zato naj nihče ne prosi za znižanje. Obrne naj se do domačih denarnih zavodov, če bodo mogli prispevati kaj k vzdrževalnini. Ker se je že sedaj prijavilo precej prosilk, naj prizadete hite s prošnjo. One prosilke, ki bodo sprejete, morajo priti v Alojzijevišče v nedeljo dne 31. julija do 5. ure popoldne in prinesiti s seboj potrebno perilo, rjuhe, brišče in par predpasnikov. Vsa društva naj opozore pravočasno članice na ta prepotrebni tečaj!

OSEBNE VESTI.

Dr. Lojze Simoniti, naš prijatelj, sodelavec in marljivi sodelavec na prosvetnem polju je položil na vsučilišču v Bologni koncem junija zdravniški izpit in postal doktor zdravilstva. Značajnemu prijatelju in priljubljenemu tovarišu častitamo v ime naše organizacije kar najpristrčneje.

Prof. Rado Bednarik, marljivi dopisnik Čolničar, podpr. Prosv. zveze in predsednik »Mladike« je postal profesor zgodovine. Ker bo v avgustu odšel k vojakom, mu ob enem s čestitkami izražamo najlepšo zahvalo za njegovo vsestransko delo v prid naši organizaciji in želimo, naj se kmalu zdrav povrne med nas, ki ga cenimo ter smo mu globoko hvaležni. Bog živi!

Letošnji gg. novomašniki, katerih sliko prinašamo med »Pomenki«, so čč. gg.: M. Zorn, A. Martinčič, A. Žagar, B. Goljevšček in A. Gulič. Idealne gospode naj v težavni službi podpira dobrotni Bog. Naša

organizacija jih najtopleje pozdravlja in se priporoča njihovi molitvi in delu!

Poročila sta se gg. Franc Pirih, požrtvovalni bivši okrožni predsednik v Lokovcu in *Lojze Vidmar*, bivši društveni predsednik v Rihemberku. Obema naj troši nebo trajno srečo v družinskem življenju!

Slovenski maturantje, ki so letos dovršili srednje šole in pridno delujejo na prosv. polju so gg.: Štrancar Ign., Biščak Vlado, Černigoj Adolf, Senčar Bogo, Štefan Tonkli in Bone Benko. Vsem iskreno častitamo!

VEČJE PRIREDITVE.

Proslavo sv. Cirila in Metoda so obhajala po večini vsa zavedna društva. Posebno slavnostno jo je praznovala naša organizacija v Gorici, ki je ta dan priredila skupno sv. mašo s pridigo in sv. obhajilom. Iz dežele so došla številna poročila o lepo uspešnih prireditvah. Zlasti praznično so obhajali jubilej sv. Cirila v Mirnu, Biljah, Podgori, Batujah, Podsobotinu, Oslaviji itd. Vsa čast onim društvom, ki so na primeren način proslavila spomin sv. blagovestnikov!

Okrožno romanje na Mirenski grad. — V nedeljo dne 3. julija je priredilo okrožje svoje vsakoletno romanje na Mirenski grad. Prihitali so fantje, možje in dekleta iz prosvetnih društev našega okrožja, da skupno počaste Žalostno Mater na Mirenskem gradu ter, da se duhovno poživijo za nadaljno društveno delo. Pri sv. maši je preč. g. dr. Zdešar z živo besedo predočil našim vrlim fantom možem in dekletom prvo in glavno načelo, ki diči prapor naših prosv. društev »Ljubi svojega Gospoda iz vsega svojega srca in iz vse svoje duše« ter obrazložil, kakšno bodi razmerje do Boga in svojega bližnjega. Preko 500 jih je pristopilo k mizi Gospodovi med sv. mašo.

Po sv. maši so se bratski razgovarjali med seboj ter pretresali o društvenih zadevah; pritrkovanje se je razleglo doli v dolino oznanujoč »praznik naše mladine«. In še vedno so prihajali iz bližnjih vasi.

Priromala sta tudi preč. g. prof. Terčelj in g. J. Bratuž. Člani in članice so z veseljem pozdravili njun prihod.

Pri drugi sv. maši je pel močan zbor — pevci in pevke iz celega okrožja. Tudi g. Joško Bratuž, naš priljubljeni pevec, je zapel nekaj Marijinih pesmi. Preč. g. prof. Terčelj je v svojem govoru »O verski obznavi in ob boju materijalizmu« skušal dokazati svojim prijateljem, da edino v pravi in živi veri do Boga in v nesebični, požrtvovalni ljubezni do svojega bližnjega je možno dati svojemu rodu najtrdnjši fundament. Spomnil se je tudi v svojem govoru sv. bratov Cirila in Metoda, ko obhajamo letos 1100 letnico rojstva sv. Cirila.

Na novo poživljeni in duhovno pokrepani so odhajali naši fantje, možje in dekleta iz toliko priljubljenega grička na svoje domove ter zanesli v društva novega ognja za nadaljnje delo v procvit naših katoliških društev. Želja te mladine je, da bi se ta Marijina božja pot kar najbolj udomačila v celi naši organizaciji ter, da bi naša društva romala vsako leto k Žalostni M. B. na Mirenski grad.

Najiskrenejša zahvala preč. g. prof. Terčelju in g. J. Bratužu, ki sta nas obiskala na romanju in pripomogla, da je kar najboljše uspelo, kakor tudi čč. gg. misijonarjem, ki so se zelo potrudili, da je romanje doseglo svoj namen.

Mirensko prosvetno okrožje.

Blagoslovitev novega društvenega doma v Podragi. — V nedeljo dne 26. junija je obhajala Podraga in z njo vsa naša organizacija slovesni dan. Po dolgih in napornih trudih so vrli društveniki postavili nov društveni dom. Stavba je velika in zelo primerno zgrajena. V njej najde prostora nad 600 ljudi. Oder je globok in pripraven. Dostvršena so že vsa dela, razen oklepačev. Pridne roke so sijajno okrasile društveno dvorano z zelenjem, rožami in mlaji pred vhodom. Stavbo je blagoslovil č. g. župnik Iv. Kovač iz Št. Vida. Pevski zbor je zapel prelepo in pomembno pesem »Ako Gospod ne zida hiše«, nakar je veleč. g. župnik izpregovoril prekrasne besede o božjem blagoslovu, ki počiva nad hišami, kjer vlada Bog. Pred polno dvorano je nastopil g.

zvezni tajnik Terčelj, ki je v globokih in ganljivih besedah orisal pomen rojstnega, božjega in društvenega doma ter se v imenu organizacije zahvalil vrlim možem in fantom, ki so z neštetiimi žrtvami sezidali dom, ki je v ponos nele Podragi, temveč celi naši organizaciji. Pevski zbor je zapel par lepih pesmi, nakar so nastopili fantje telovadci s prostimi vajami. Zelo lep je bil nagovor domačega člana, ki je v izbrani besedi podal zgodovino društvenega doma in se spomnil preč. g. svetnika G. Kollerja. Pri igri »Trije tički« so se udeleženci od srca nasmejali. Vzorna je bila predstava iz »Hlapca Jerneja«, ki je pokazala, da so igralci že na precej visoki stopinji dramskega umevanja. Pri blagoslovitvi so bila zastopana društva iz Št. Vida, Vrhpolj, Vipave, Goč in Slapa. V imenu Prosv. zvezze ponovno izrekamo vrlim članom in članicam iz Podrage naše najiskrenejše častitke in globoko hvaležnost za vzorno delo! Bog naj blagoslovi novi dom in vse, ki se bodo v njem zbirali!

Pozdravni večer na čast našim maturantom in maturantkam iz učiteljskih je priredila koncem junija P. Z. V lepo ozaljšani sobi je ob udeležbi zastopnikov kršč. organizacij otvoril komerz g. dr. J. Kralj in pozdravil vse navzoče. Moški zbor je zapel več krasnih pesmi. Zlasti so navzočec očarali solospevi g. J. Bratuža. G. prof. Terčelj je zbranim maturantom v pomembnem govoru govoril o pomenu in nalogah kršč. učiteljev. V imenu udeležencev se je zahvalil gosp. V. Komac. V neprisiljeni zabavi je potekel krasni večer, ki ostane vsem v najlepšem spominu.

Telovadni nastop v Gočah pri Vipavi se je vršil 3. julija. Gočani so se potrudili, da je prireditev povsem častno izpadla. Nastopili so člani s prostimi vajami, ki so jih izvajali natančno in mestoma naravnost mojstersko. Orodna telovadba je pokazala zadovoljiv napredek, dasi je bila marsikje še pomanjkljiva. Prav lepo so nastopile članice s simboličnimi vajami. Telovadni nastop je vodil zvezni načelnik Kolavčič, za prireditev imajo pa največ zaslug goški fantje in zlasti predsednik E. Kodre. Sviral je godbeni krožek iz Mirna. Prireditev je

lepo uspela. Naj bi ta uspeh še bolj navdušil naše vrle telovadce iz telovadnih odsekov vipavskega okrožja. Bog živi!

OBVESTILA.

Knjižničarjem! One knjižnice, ki imajo manj kot 50 knjig, naj vsaj do 1. avgusta vložijo prošnjo na P. Z. Bodite točni, da ne boste prekasni!

Nameravane večje prireditve v tekočem in naslednjem mesecu so sledeče: Dne 24. julija romanje srednjepipavskega in mirnenskega okrožja na Vitovlje, dne 31. julija otvoritev gospodinjskega tečaja, dne 14. avgusta zvezni telovadni nastop v Mirnu, dne 15. avgusta dekliški praznik z akademijo v Gorici, kjer sodelujejo bližnji dekl. krožki.

Darove za »Čolnič« so poslali: Fantje na Colu (20 lir), neimenovan iz Črnega Vrha (10), Lojze Humar iz Podsabotina (5), Terčič Anton (2). — Iskrena hvala vsem! In drugi?

Tečaj za čč. gg. duhovnike — društvene svetovalce je predvidevan 5. in 6. septembra. Podrobnejša določila še priobčimo!

Misijonski kotiček bo z veseljem otvorilo uredništvo, ako se bo javilo dovolj sodelavcev. V prvi vrsti povabimo vse one, ki jim je pri sreči misijonska misel, naj skrbijo za redno prispevke, ki jih bo uredništvo in članstvo z veseljem sprejelo!

OKROŽJA.

Okrožnico smo zopet poslali vsem gg. okrožnim predsednikom. Kdor bi ne sklical seje in ne poslal odgovora, bo prejel ukor. Posebno opozarjamo na to vsa ona okrožja, ki so v okrožnici imenovana. Če so veje trhle, kaj naj rečemo o vršičih!

Zgornje vipavsko okrožje je v seji dne 15. maja določilo naslednji red za prosvetne tekme: Na Colu dne 17. jul. fantovska vrsta. Začetek ob pol sedmih zjutraj. V *Budaňjah* dekliška vrsta, začetek 17. jul. ob pol enajstih dop., v *Vrhpolju* fantovska vrsta, začetek ob pol štirih popoldne, na *Slapu* fantovska vrsta, začetek dne 24. jul. ob desetih dop., na *Planini* fantovska vrsta dne 24. jul. ob pol štirih pop., v *Podragi* fantovska vrsta, začetek 31. jul. ob desetih

dop., na *Gočah* fantovska vrsta, začetek 31. jul. ob pol štirih pop. Veliko uspeha pri velevažnem delu!

Idrijsko okrožje je sklenilo v seji dne 12. jun. sledeče: Na Vel. Šmarje dne 15. avgusta priredi okrožje romanje na Sv. Višarje, kjer bo za vse članstvo skupna maša s sv. obhajilom. V Čekovniku se ustanovi godbeno društvo. Na tekme naj bodo pripravljene vse organizacije vsaj do septembra.

Zastopnice dekl. krožkov iz goriške okolice imajo redne mesečne sestanke, kjer se porazgovarjajo o delu in načrtih. Sestanki so prav lepo obiskani. Prihodnji se bo vršil v nedeljo dne 31. julija. Naj bi tudi druga okrožja posnemala to prevažno zasnovo!

Srednjepipavsko okrožje je imelo sejo dne 15. maja. Udeležili so se seje zastopniki iz Šturij, Ajdovščine, Štomaža in Vel. Zabelj. Neverjetno se nam zdi skoro poročilo, da tekmuje le društvo v Šturiji. Poudarjamo ponovno, da so dolžna tekmovati vsa društva, ki se niso opravičila pri Zvezi in dobila spregled od tekem. Upamo, da bo to opozorilo zadoščalo!

Romanja. — Iz več okrožij nam prihajajo vprašanja, ali ne bi kazalo napraviti veliko skupno romanje na Sv. Višarje. Odbor je mnenja, da velika romanja ne donesajo onih uspehov, kot bi jih morala. Občutno pomanjkanje, ki ga trpi deželca, nikakor ni priporočljivo, da bi snovali romanja, ki so združena z večjimi stroški. Toplo pa priporočamo okrožna romanja na kako bližnjo božjo pot, kjer romarji lahko preječejo sv. zakramente in nimajo velikih stroškov.

DRUŠTVA.

»Mladika« v Gorici je v soboto dne 9. julija in naslednjo nedeljo doživela prekrasno slavlje v čast sv. Cirilu in Metodu. Dovolite mi, g. urednik, da napišem vtise, ki so mi te dni segli globoko v dušo. V nedeljo ob 8. uri zjutraj se je začela svečanost s sv. mašo. Kapela je bila vzorno okrašena, na oltarju je blestela slika sv. Cirila in Metoda, prelepo petje je mogočno donelo nad nami, ki smo v pobožno molitev zatopljeni prisostvovali sv. daritvi. Med mašo je imel zelo občuten in pomemben

nagovor č. g. prof. Terčelj. Želeli bi, da bi njegove misli in dokazilne besede slišali vsi, ki imajo opravila s prosvetnim delom. Taka pridiga je globoko razmišljanje o vsem tem, kar nam vsaki dan stopa pred oči in išče rešitve v duši. Škoda, da nisem opazil pri tej cerkveni slovesnosti več inteligence, ki jo je v Gorici precej. Od takega praznovanja se ne bi smel odtegniti nihče, ki ima resno voljo, da bi naše prosvetno delo došlo do globokejših verskih smernic.

Popoldne ob petih je bila pa napovedana akademija v Marzinijevi dvorani. Že prej šrjji večer so udeleženci odnesli najlepše vtise, zato ni čudno, da je bila dvorana nabitobito polna. Z veseljem smo opazili zlasti številne zastopnike in udeležence iz okoliških društev, ki jih lepo uspele »Madikine« prireditve redno privabijo v častnem številu. Če imenujemo sploh »Mladikine« prireditve lepo uspele, moramo tej prireditvi dati prvo mesto. Snov, ki jo je tvoril program je bila popolnoma izvirna. Vse besedilo in dramatsko legendo je spisal g. prof. Terčelj. Akademija se je začela z močnogučno enoglasno himno, ki jo je veličastno zapel močan mešani zbor. Gč. Milka Kerkoč je na ljubek način dekamovala pesem »Sv. brata«, ki v posameznih oddelkih opisuje pot sv. apostolov na Moravsko. Sledile so pevske točke moškega zbora s solopetjem g. J. Bratuža. Dvorana je poslušnila, občinstvo strmelo in živahno ploskalo. Moški zbor je mrmrajoče spremljal izbornega solista, ki je z občutkom pel češko pesem »Teče voda«. Primerno besedilo, vzorna interpretacija, umerjeno spremljanje in kot zvonček čisti glas g. Bratuža so udeležence ravnice. Isto smo opazili pri naslednji pesmi ruskega izvora »Večerni zvon«. Od mogočnih basov do zvonkega tenorsola se je zlivala melodija v pristrčno tožbo po domu. Najlepše je zapel zbor hrvaško narodno »Zar je morala doč«. V tej pesmi je bil zbor dovršen in je neprijetno lepše zapel kot v soboto zvečer. Zastor se je vnovič odgrnil in pred nami stala naš slavček g. J. Bratuž in mladi baritonist g. O. Franko. Pela sta narodno pesem »Rožica« po melodiji g. skladatelja V. Vodopivca. Priznanja ni hotelo biti konca.

Solista sta morala ponavljati. Ob tej priliki je društvo poklonilo navzočemu g. Vodopivcu, ki je z ljubeznijo komponiral po večini vse točke programa, šop nagelnov. Udeleženci niso štedili s priznanjem skromnemu g. skladatelju in požrtvovalnima solistoma, ki ju pozna že vsa dežela. Nestrošno smo čakali najlepše točke — dramatske legende »Luč«, ki v verzih mojstersko riše temno dobo paganstva naših pradedov, ki so sicer v poetičnem, a zablodnem malikovanju praznovali kresni večer na čast Svetovidu. Uvod otvarja glasnik (g. J. Bratuž), ki v pretresljivem solospjevu toži nad versko temo naših pradedov in kliče sv. blagovestnika v temne moravske gozdove. Ob krasni sceneriji in temni razsvetljavi se zdi pesem še bolj občutena. Oder se polagoma razsvetli. Pred nami se pokaže pestra slika mladenk, ki pleto vence na kresni večer. Med njimi svira guslar Mirogaj (g. A. Knap). Ko godba utihne, začne simbolični ples. Ljubko izvajanje in živa godba stadalala primernemu besedilu odgovarjajočipoudarek. Mladdenke: ggčne: K. Kocjančič, Iv. Bednarik, F. Doktorič, M. Kerkoč, G. Simšič in N. Ušaj so z eleganco izvajale ples in prav lepo prepevale. G. Knap je bil zelo posrečeni tip guslarja, ki ima močan glas in prav primerne kretnje. Nekaj posebnega je bila paganska daritev ob močnogučni himni na čast solncu. Dovršena simbolika in primerna razsvetljava so dale prizoru naravnost veličasten značaj. Lahno kolo je bilo nekoliko manj srečno zasnovano, a zadovoljivo izvedeno. Posebno smo bili pa presenečeni pri dramatskem in pevskega nastopu Ljubinice (gč. Iv. Žvanutova). Njen lepi otožni glas in prikupljive geste so vredni večjega odra. Kar je Ljubinica pela, to je doživljala. Zato je bila njena igra in solospjevi pristrčni in mestoma naravnost dovršeni. Slep stari Radogost (g. Milan Povšič) je mojstersko igral zelo težko vlogo. Ob najlepšem solospjevu je dosegel višek. Občinstvo je bilo izredno zadovoljno in je radovedno čakalo na drugi del. — Glasnik je v lirični prošnji pretresljivo prosil sv. Majko Carigrasko naj pošlje sv. apostola. Kdor je doumel besede, so se mu zaslzile oči ob tem pretresljivem prizoru.